

W mitologii greckiej Syzyf był synem Eola, króla Tesalii i posiadał piękne stada bydła na Istmie, czyli Przesmyku Korynckim. Sąsiadem jego był niejaki Autolikus, złodziej z bożej łaski. Bóg Hermes obdarzył go mianowicie czarodziejską mocą dowolnego przeobrażania maści każdej ukradzonej sztuki bydła. Choć więc Syzyf zauważył, że jego stada topnieją, a Autolikusa przedziwnie się mnożą, nie mógł go jednak przyłapać na gorącym uczynku. Postanowił zatem całej swej trzodzie wryć na wewnętrznej stronie racic inicjały SS. A gdy Autolikus dokonał nocą swej zwykłej sztuczki, Syzyf zawołał sąsiadów na świadków, poszli z nimi po śladach do obór Autolikusa, gdzie rozpoznał swe krowy po autografach na racicach. Gdy sąsiedzi wdali się w iście grecki, hałaśliwy spór z Autolikusem, Syzyf chyłkiem wbiegł na pokoje i porwał córkę gospodarza, Antykleję, czym obraził bogów.

Innym razem, kiedy Zeus porwał Eginę, córkę rzeczno boga Azopa, ten, poszukując nadaremnie córki, przybył wreszcie do Koryntu. Syzyf, który dobrze wiedział, co się z Eginą stało, obiecał Azopowi zdradzić tę tajemnicę pod warunkiem, że na akropolu korynckim wytryśnie wieczne źródło. Azop zgodził się. Źródło to nazwano Peirene. Wtedy Syzyf wyjawiał Azopowi, kto mu porwał córkę, czym oczywiście znowu obraził bogów. Zeus, który tylko cudem uniknął zemsty, rozwścieczonego bożka, rozkazał bratu swemu, władcy świata podziemnego, Hadesowi, sprowadzić Syzyfa w kajdanach do Tartaru i skazać go na wieczne męki za zdradę boskich tajemnic.

Syzyf poprosił jednak Hadesa o pokazanie mu, jak się te kajdany nakłada. Hades prostodusznie zgodził się na tę demonstrację, a chytry Syzyf bez skrępowania zamknął mu je na rękach i uwięził potężnego boga śmierci w swoim domu. Wybuchł skandal, gdyż w tej sytuacji nikt nie mógł umrzeć, nawet ci, którym ucięto głowę! Wreszcie bóg wojny, Ares, widząc w tym zagrożenie swoich podstawowych interesów, przybiegł, wyzwolił Hadesa i oddał mu Syzyfa w ręce. Ten jednak zdążył na odchodnym rozkazać żonie, aby ciało jego nie wyprawiano pogrzebu. Znalazłszy się w podziemiach pałacu Hadesa, zdołał wymóc na królowej Persefonie, małżonce władcy piekieł, aby pozwoliła mu wrócić na trzy dni do domu dla przygotowania swego pogrzebu i ukarania tych, którzy zaniedbali oddania mu ostatniej posługi. Persefona zgodziła się. Wtedy Syzyf wrócił do domu i żył sobie spokojnie, jak gdyby nigdy nic, dalej. Dopiero posłannik bogów, Hermes, sprowadził go przemocą do Tartaru.

„I Syzyfa widziałem cierpiącego srodze”, opowiada Odyszeusz u Homera, „oburącz dźwigał głaz olbrzymi. Pchał go pod górę, ale kiedy już był u szczytu, bezwstydnym głaz odwracał się i własnym ciężarem znów spadał w dół. A Syzyf znów napięty jak łuk toczył go w górę. Ciało oblewało się potem, głowa dymiła kurzem” (tłum. Jan Parandowski).

Współcześni uczeni nie traktują jednak mitologii jako zbioru anegdot i starają się zajrzeć pod podszewkę kultu, który był genezą mitu. Niektórzy uważają, że Syzyf był pierwotnie korynckim bogiem Słońca, któremu poświęcono stada bydła, oznaczone słonecznym znakiem na racicach. (...)

Walka Syzyfa, broniącego się przed zejściem z Hadesem do kraju cieni, to coroczna walka światła z ciemnością w chwili zrównania dnia z nocą. Wreszcie ów „bezwstydnym głaz” to tarcza słoneczna, a wzgórze, na które Syzyf ją wciąż od nowa wtacza, to sklepienie niebieskie, po którym słońce odbywa swą wieczystą wędrówkę w górę i w dół.

W. Kopaliński, *Koty w worku, czyli z dziejów pojęć i rzeczy*, Warszawa 1997, s. 25.

1. Kim był Syzyf?

.....

2. Gdzie mieszkał i czym się zajmował?

.....

3. Co to znaczy, że Autolikus był „złodziejem z bożej łaski”?

.....

4. W jaki sposób Syzyf przechytrzył sprytnego sąsiada?

.....

5. Kim były następujące postaci?

Antykleja -

Ares -

Azop -

Egina -

Eol -

Hades -

Hermes -

Persefona -

6. Dlaczego Ares widział „zagrożenie swoich podstawowych interesów” w uwięzieniu Hadesa przez Syzyfa?

.....

.....

7. Wymień cztery cechy, które charakteryzują Syzyfa [nie stosuj synonimów].

.....

8. Podaj po jednym przykładzie z życia Syzyfa uzasadniającym każdą z wymienionych wyżej cech.

.....

.....

.....

9. Ile razy Syzyf obraził bogów? W jakich okolicznościach?

.....

.....

.....

10. Wypisz z tekstu trzy określenia Hadesa.

.....

11. Wyjaśnij znaczenie następujących związków frazeologicznych:

przyłapać na gorącym uczynku -

wieczne źródło -

ostatnia posługa -

kraj cieni -